

**Культура УРСР.
Розвиток освіти і науки.**

Стан науки: здобутки і проблеми

Провідний науковий центр України — Академія Наук на чолі з Б. Патоном, яка складалася з трьох секцій: фізико-технічних і математичних наук, хіміко-технологічних і біологічних наук, суспільних наук.

Збільшення кількості дослідників в академічних установах.

Вагомі здобутки вітчизняної науки:

- створення унікальної плавильної установки «Уран», що використовувалася для вивчення плазми і керованої термоядерної реакції;
- використання теоретичних розробок математиків для розрахунку орбіт штучних супутників землі;
- відкриття механізму передачі генетичної інформації;
- створення автоматизованих систем проектування електронно-обчислювальних машин;
- винайдення нових марок надстійкого чавуну, безнікелевої антикорозійної сталі та ін.

Вдосконалення зв'язків науки з виробництвом.

Високий відсоток нереалізованих перспективних наукових розробок (за винятком ВПК).

Вихід у світ, незважаючи на складні умови тоталітарної системи, праць учених-гуманітаріїв: М. Брайчевського («Приєднання чи возз'єднання»), Ю. Бадзьо («Лист до російських та українських істориків»), О. Апанович, І. Дзюби та інших.

Вихід у світ багатотомних «Історії Української РСР», «Історії українського мистецтвознавства», «Історії української літератури», «Словника української мови», «Української радянської енциклопедії».

Недостатнє фінансування науки

Розвиток літератури

- Збагачення української літератури новими творами: О. Гончара («Собор», «Берег любові», «Чорний Яр»), М. Стельмаха («Правда і кривда», «Дума про тебе»), П. Загребельного («Диво», «Розгін»), І. Білика («Меч Арея»), історичними романами Ю. Мушкетика, Р. Іванченко та інших.
- Вагомий внесок у модерну українську поезію новаторських творів І. Драча, Д. Павличка, Б. Олійника, Ліни Костенко та інших.
- 1980 р. — публікація віршованого роману Ліни Костенко «Маруся Чурай».
- 1981 р. — видання збірки В. Симоненка «Лебеді материнства».
- Вступ В. Стуса у двобій із системою; переслідування поета владою; видання за кордоном поетичної збірки «Зимові дерева».
- Друга половина 1960-х — 1980-ті рр. — ухвалення ЦК КПРС і ЦК КПУ низки постанов, згідно з якими партійні організації були зобов'язані посилити боротьбу з будь-якими проявами *«українського буржуазного націоналізму, національної обмеженості й місництва»*

Формування опозиційних течій у культурі та реакція на них влади

- Формування в СРСР одержавленої культури, яка перебувала під постійним контролем компартії; панування методу соцреалізму.
- Прояв опозиційності українських письменників і митців через тісний зв'язок із політичним дисидентством.

- 1970-ті рр. — посилення контролю за процесами у сфері культури, прийняття низки постанов ЦК КПРС: «Про літературно-художню критику» (1972), «Про заходи по дальшому розвитку кінематографії» (1972), «Про народні художні промисли» (1974), «Про роботу з творчою молоддю» (1976).
- Опір української творчої інтелігенції офіційному курсу у сфері культури.
- Виникнення неофіційного мистецтва, яке проявилось в авангардизмі й нонконформізмі (організація в 1967 р. виставки на паркані Одеського оперного театру одеськими художниками В. Хрущом, С. Сичовим, Л. Ястребом та ін.; проведення «квартирних виставок» тощо).
- Виявлення неприйняття молоддю традиційних естетичних норм у рок-музиці, яка була частиною молодіжної культури.
- Жорстка критика комуністичною владою нових течій у мистецтві, обмеження їхнього розвитку.
- Переслідування владою учасників неформальних творчих груп

Суперечливі тенденції у розвитку українського мистецтва

- Наявність суперечливих тенденцій у розвитку українського мистецтва: з одного боку, митці мусили виконувати політичне замовлення керівної верхівки, а з іншого, — шукали нові художні форми та засоби. Особливо помітною була суперечність між соцреалізмом і свободою творчості.
- Контроль із боку державних органів за виставковою діяльністю, контроль за розвитком кіномистецтва з боку Комітету із кінематографії УРСР, який розглядав і затверджував сценарії фільмів.
- Велика популярність пісень, написаних на слова А. Малишка («Пісня про рушник»), М. Ткача («Марічка»), М. Сингаївського («Чорнобривці»), Д. Павличка («Два кольори») та інших.
- Позитивні зрушення в розвитку театрального мистецтва (плідна діяльність академічних драматичних театрів ім. І. Франка в Києві, ім. Т. Шевченка в Харкові, ім. М. Заньковецької у Львові, Київського театру опери та балету ім. Т. Шевченка, Львівського театру опери та балету ім. І. Франка та ін.).

- Яскраве надбанням національного кінематографа — творчість С. Параджанова, Ю. Ілленка, Л. Осики, К. Муратової, Л. Бикова та інших; внесення до скарбниці українського кіно таких талановитих стрічок, як «Тіні забутих предків», «Камінний хрест», «Вечір на Івана Купала», «Білий птах із чорною ознакою», «Криниця для спраглих» тощо.
- Творча діяльність сузір'я оперних співаків (Д. Гнатюк, Є. Мірошніченко, М. Кондратюк, А. Мокренко, А. Солов'яненко та ін.).
- Створення яскравих оперних творів («Тарас Шевченко», «Ярослав Мудрий» Г. Майбороди, «Мамаї», «Вій», «Шельменко-денщик» В. Губаренка, «Украдене щастя» Ю. Мейтуса, «Лісова пісня» В. Корейка, «Назар Стодоля» К. Данькевича та ін.).
- Яскраві виступи українського народного хору ім. Г. Верьовки, капели «ДУМКА», капели бандуристів України, Черкаського народного хору, Гуцульського та Буковинського ансамблів пісні й танцю тощо.
- Розкриття тем вітчизняної історії в українському образотворчому мистецтві (роботи В. Задорожнього, М. Хмелька, М. Божія, Т. Яблонської, В. Полтавця тощо).
- Плідна діяльність українських художників А. Горської, О. Заливахи, Г. Севрук, В. Мельниченка, скульптора і живописця І. Гончара та інших